

OVER PLUIMVEE

Tekst en foto's : Otto Boswinkel

Granen, kiemzaden, groenten en kruiden

In mijn vorige artikel heb ik beloofd dat ik verder zou gaan met het thema voeding, en wel met de gemengde granen, groenvoer en kruiden. Onderstaande geldt speciaal voor hoenders die in een gesloten systeem leven, in een kale ren dus. Hoenders die een ruime uitloop hebben en voldoende variatie van granen, kruiden, groenvoer en insecten tegemoet kunnen zien, hebben in principe voldoende aan wat de natuur hun te bieden heeft.

Gemengde granen

Als eerste nemen we de gemengde granen maar eens onder de loep. Hier geldt net als voor het meelvoer dat je goed moet denken aan de kwaliteitseisen. Zien de granen er dof uit, zit er een stoflaagje of een soort meellaagje op, of ruikt het muff, dan is de kwaliteit ver te zoeken. Er is een simpele methode om de versheid te testen. Dat doe je met de kiemtest. Heel simpel, je laat de gemengde granen in een vochtige omgeving ontkiemen. Neem een plastic bakje en doe daar een dun laagje van het graanmengsel in. Zet dit een paar uur (max.4) in lauw water te weken op kamertemperatuur.(Niet te lang; graan begint al na 4 uur te fermenteren!) Goed afspoelen met lauw water in een zeef. Terugplaatsen in het bakje en afdekken met een vochtige katoenen doekje of keukenpapier. Vervolgens om de 12 uur afspoelen om alcoholische gisting te voorkomen. Reeds na 24 à 36 uur zijn de eerste zaden ontkiemd, tenminste, als de kwaliteit van het graanmengsel van goede kwaliteit is. Zijn ze na 48 uur niet of slechts ten dele ontkiemd, dan moet je aan de kwaliteit gaan twijfelen. Het hele proces verloopt het best op kamertemperatuur.

Hier zie je een voorbeeld van gemengde granen waarvan er slechts enkele ontkiemd zijn. Je kunt er zeker van zijn dat de kwaliteit van het graan en de andere zaden, op de peulvruchten na, verre van optimaal is.

Het gemengde graanvoer bestaat doorgaans uit maïs, haver, gerst en tarwe. Naar mijn idee is dat wat te eenzijdig. Er zijn ook andere combinaties mogelijk. Ik verrijk het doorgaans met een gemengd duivengraanmengsel en extra boekweit, als dat er niet of onvoldoende inzit. Waarom extra boekweit? Omdat boekweit hét graanproduct is wat bijzonder rijk is aan essentiële voedingsstoffen en aminozuren met een goede balans. Je krijgt dan een veel minder eenzijdig graanvoer. Dat heeft zo zijn voordelen in de vitaminen-, sporenelementen- en mineralenopbouw. Een dergelijk graanmengsel laat de volgende analyse van de ingrediënten zien. Als voorbeeld een mengsel van tarwe, gerst, maïsgrutten, verschillende soorten peulvruchten, milocorn dari, kardi en dergelijke.

Eenheden per 100 gram

aminozuur	gerst	maïs	haver	tarwe	boekweit
Isoleucine	3,48	3,66	3,76	3,68	4,47
Leucine	3,58	12,5	7,26	7,04	7,01
Valine	6,67	4,85	5,10	4,13	7,34
Fenylalanine	5,05	4,88	5,00	4,86	6,23
Tyrosine	5,14	3,82	3,30	2,32	4,89
Tryptofaan	3,10	0,70	1,26	1,07	4,61
Treonine	1,45	3,60	3,31	2,69	4,77
Histidine	3,31	2,72	2,10	2,08	2,56
Arginine	2,11	4,19	6,29	3,54	5,10
methionine	4,72	1,92	1,68	1,46	5,24
Lysine	1,66	2,67	3,71	2,08	4,76
Kcal	355	360	372	347	349
eiwit	11,4	9,01	13,5	12,4	12,4
vet	1,4	3,0	7,1	2,6	1,7
koolhydraten	72,6 gr	74,4 gr	73,6 gr	68,8 gr	72,2 gr

Foto rechts: een rijk graanmengsel

Hieronder ziet u de gemiddelden van de analyse van een kant en klaar gekochte zak gemende granen. Let wel: Ouderdom en blootstelling aan licht doet de waarden veranderen en sterk achteruitgaan in kwaliteit.

360 kcal per 100 gram.

* ruw as	1,6%	méthionine	1,7%
* ruw eiwit	8,8%	calcium	0,7%
* ruw vet	3,9%	lysine	2,6%
* ruw celstof	3,0%	kalium	4,2%
* fosfor	3,3%	zetmeel	62,4%

Het zetmeelgehalte verklaart het hoge calorische gehalte van gemengde granen en zaden. Geef je de hoenders meer gemengde granen dan een vijfde deel van hun dagelijkse totale hoeveelheid voer, dan bestaat de kans op overmatige vetafzetting, vooral na een leeftijd vanaf ongeveer acht à tien maanden.

Foto links: Een mooi voorbeeld van een rijk mengsel wat op het punt staat te ontkiemen

Kiemzaden

Kiemzaden zijn niets anders dan ontkiemde zaden van allerlei planten. Het beste en mak-

kelijkste wat je hiervoor kunt gebruiken is inderdaad gewoon een rijk mengsel van gemengde granen. Ga als boven omschreven te werk om de zaden te laten ontkiemen. Zijn de zaden ontkiemd dan heb je hiermee een prima aanvulling op het basisvoer. Laat de kiem niet groter worden dan 2 à 6 millimeter. Zo behouden ze hun optimale kracht. Gekiemde zaden en granen zijn een bron essentiële vetzuren, lichtverteerbare koolhydraten en vitamines, met name vitamine B. Wat zijn die essentiële vetzuren nu precies? Het zijn meervoudige onverzadigde vetzuren; de beste vetzuren voor mens en dier. De naam zegt het eigenlijk al, ze zijn van essentieel levensbelang voor het lichaam. De werking is te verklaren uit de aanwezigheid van het enzym diastase, dat tijdens het kiemproces wordt gevormd en zetmeel omzet in suiker. Het graan kent nu een geheel vernieuwde chemische samenstelling die niet meer overeenkomt met het ongeweeke zaad. De waarden van bijvoorbeeld vitamine B complex verviervoudigen. Ook vitamine C, die nauwelijks voorkwam, is nu prominent aanwezig. Het gaat wat te ver om hier het hele veranderingsproces te verklaren, maar neem maar van mij aan dat geweeke en gekiemde granen ware gezondheids- en vitaminebommen zijn.

Foto rechts: In principe zijn de kiemen hier al te groot. Hierdoor loopt de essentiële voedingswaarde terug.

Zelf geef ik de gekiemde zaden en granen voornamelijk in de wintertijd aan de hoenders (ze zijn er gek op) en zeker aan de jonge kuikens vanaf een dag of 10. Uiteraard pas je dan de grootte van de zaden aan, aan het formaat van de kuikens.

Ontsproten granen

Kun je in de winter moeilijk aan groenvoer komen, dan is daar ook een snelle simpele methode voor om je hoenders te voorzien van vers en gezond groenvoer. Ga als volgt te werk. Neem een grote bloempot met gaten in de onderzijde. Vul deze met een goede kwaliteit potgrond voor ongeveer twee derde. (Let op dat het echt goede, zuivere kwaliteit is; potgrond kan heel gevaarlijke additieven hebben!) Maak vervolgens de aarde vochtig. Neem een handje graanmengsel en strooi deze dik maar losjes uit op de aarde. Bedek deze granen met ongeveer een halve tot één centimeter aarde. Aandrukken, eventueel nog even vochtig maken en een gesloten plastic afdeklaag over de bloempot plaatsen. Laat het zaadmengsel ontkiemen bij kamertemperatuur. Zodra de kiem over de aarde is regelmatig luchten en de aarde controleren op de vochtigheid. Al naar een week kun je de groene planten aan je hoenders voorzetten. Ik wacht meestal tot de planten tien centimeter hoog zijn.

Foto: Mark Koers

De kippen moeten er soms even aan wennen, maar dan gaan ze er als een grasmaaiër overheen! Als je de pot op tijd wegneemt (de plantjes moeten nog in de aarde zitten) en je de jonge planten de tijd geeft te herstellen van deze marteling die ze van de hoenders hebben moeten doorstaan, dan kun je wel drie à vier keer met de zelfde planten toe.

Hier geldt ook weer dat in de jonge planten veel essentiële voedingsstoffen zitten. De jonge plantjes van tarwe, ook wel tarwegras genoemd, zijn het optimum van gezondheid.

Groenten

Bijna elke hoendervoerfabrikant zet op zijn verpakking dat het verstandig is om de hoenders groenvoer te geven. Waarom dat belangrijk is vermelden ze niet. Wel, groenvoer bevat onder andere veel vezel. Deze vezel is belangrijk als basis voor een gezonde darmflora. Eenmaal in de darm fungeren deze vezelrestanten als pro biotica. Op deze pro biotica leven de pre biotica. Dat zijn de organismen die zorg dragen voor een optimaal werkend verterings- en stofwisselingsproces in de darm. Dit systeem is van essentieel belang voor de levensprocessen van alle levende wezens. Naast dit gegeven zijn groenten ook de bezitters van vele, door het lichaam snel om te zetten vitamines, mineralen en sporenelementen. Je kunt natuurlijk ook naar een vitaminepreparaat grijpen, maar de opname van langs chemische weg verkregen vitamines verloopt anders dan de opname van natuurlijke vitamines. Natuurlijke vitamines hebben altijd de voorkeur.

Hier links zie je wortel, groene kool, Oost Indische Kers, peterselie en selderij. Je verwacht het waarschijnlijk niet dat de uitgesproken smakende selderij en peterselie door hoenders gegeten worden. Wel, natuurlijk moeten ze er voor de eerste keer even aan wennen, maar mijn hoenders smullen er van. Bon appétit!

Hoe geef je deze groenvoeders nu? Je kunt een bos groenvoer in het hok ophangen zodat ze er van kunnen pikken. Of je geeft hele bladeren zo los in de ren. Beide manieren worden veel toegepast om de kippen wat afleiding te geven. Maar het geniet de voorkeur om de groenten redelijk fijngesneden te geven, gemengd door het meelvoer in de verhouding van 1:4. Het meelvoer wordt er lekker rul van zodat ze de bak ook beter leegeten. Deze methode zorgt voor een optimale opname van de groenten in de darmen. Daarnaast komen bij het fijnsnijden bepaalde stoffen vrij die een gunstige vertering van vetten laat zien. Zelf snij ik de groenten en kruiden in een oude keukenmachine. Het kost je hooguit één minuutje extra werk; is het eenmaal routine, dan is het een fluitje van een cent.

Bij het samenstellen van het voermeel worden bijvoorbeeld ook zeer fijn gesneden peulvruchten of sojaplant-onderdelen verwerkt; het zogenaamde 'schroot'.

Foto rechts: Hier zie je bijvoorbeeld ook Oost Indische Kers op het menu staan. Helemaal niet zo gek. Oost Indische kers heeft een speciale anti-(pathogene)bacteriële werking.

Kruiden

Kruiden vormen een heel aparte groep. Je beweegt je dan in de sfeer van de Fytotherapie. Juist voor kuikens is gezond en goed gevarieerd voer van wezenlijk belang om optimaal op te kunnen uitgroeien tot prachtige sierhoenders. Optimaal gezonde en vitale kuikens zijn de basis voor je hobby.

Bij kruiden moet je denken aan Basilicum, Bijvoet, Brandnetel, Citroenmelisse, Dille, Duizendblad, Goudsbloem, Hennep, Kamille, Kervel, Lavendel, Munt, Oost Indische kers, Oregano, Paardebloem, Peterselie, Rozemarijn, Salie, Selderij, Sint-Janskruid, Tijm, Vrouwenmantel, Weegbree en vele veldkruiden. Welke je het beste kunt gebruiken ligt een beetje aan het doel wat je voor ogen staat, je kunt ze zo op naam opzoeken op internet. Dat is een leuke ontdekkingstocht en veel leerzamer dan dat ik het hier even vertel. Kijk maar eens in de wonderde wereld van de kruiden, er zit meer in dan je denkt. Zo zul je bijvoorbeeld ontdekken dat Boerenwormkruid echt heel goed werkt tegen wormen. Gebruik een paar keer per jaar kleine hoeveelheden van het blad. In de plant komt het giftige thujon voor, dat wormafdrijvend is, vooral van spoel- en lintwormen. In kleine hoeveelheden is het niet giftig voor het hoen, wél voor de wormen. Niet bang zijn om het te geven. Chemische middeltjes tegen wormen zijn veel giftiger voor de kippen!

**Foto links: Asteraceae (Composietenfamilie)
Tanacetum (Wormkruid)**

Naast het blad van varens werkt het blad van boerenwormkruid ook heel goed tegen mijten en luizen. Gewoon het blad van de plant afritsen, net als bij de varen, en het op de bodembedekking van het nachthok doen. En als je dan toch bezig bent, doe er dan ook wat citroenmelisse bij. Ruikt niet alleen heel lekker, maar het verdrijft ook steekinsecten.

Tot slot

Wat bereik je nu door je hoenders veel groenvoer te geven? Behalve dat je de hoenders er een geweldig eetplezier mee doet, zorgt je er bijvoorbeeld ook voor dat hun darmwerking, stofwisseling en afweersysteem zo optimaal mogelijk kunnen functioneren. En dat garandeert dat de kuikens in ieder geval onder ideale voedingstoestanden kunnen opgroeien en veel minder vatbaar zijn voor ziekten. Je haalt er uit wat er van nature in zit, als je ze daartoe ook de gelegenheid geeft. Het is niet echt nodig je hoenders elke dag zo'n dieet voor te zetten, een paar keer per week is al een hele verbetering.

Het selecteren van foktoomhoenders gebeurt natuurlijk niet op het moment dat je foktomen gaat samenstellen, dus als de hoenders volwassen zijn. Het selecteren van de 'uitverkoren' dieren voor je foktoom behoort al te gebeuren vanaf de geboorte van de kuikens. Alleen de fysiek allersterkste en gezondste kuikens zijn geschikt om later voor een gezond en sterk nageslacht te zorgen.

Foto rechts: De Paardebloem is algemeen bekend en het blad wordt vaak als groenvoer aan de kippen gegeven. Zie ook de rubriek 'Allerlei'. Foto: met dank aan Jean-Louis Cheype

Uiteraard komen daar nog de criteria's bij die voor de specifieke raskenmerken zorgen. Vaak gehoorde problemen met het geringe of teruglopende legvermogen, problemen bij het broeden zoals "dood in de dop", slecht opgroeien, relatief veel (kleine) ziektegevallen bij de kuikens en opgroeïende jonge hoenders en dergelijke, verminder je zo of sluit je voor het grootste deel uit.

Natuurlijk zijn er fokkers die zeggen dat dit allemaal onzin is, omdat hun dieren al kerngezond zijn en van bovenstaande geen last hebben. Ik zou zeggen, probeer het toch eens. Ja inderdaad, je moet er wel wat voor doen, maar je zult versteld zijn dat het toch mogelijk is om je dieren nog gezonder, sterker en mooier te maken. Natuurlijk niet in een paar weken, maar na verloop van tijd ga je de verschillen zien, bijvoorbeeld met het uitbroeden van de eieren. En innerlijke gezondheid zie je ook duidelijk aan de buitenkant. Zo kan een "met de hakken over de sloot" F-je een dikke F worden door bijvoorbeeld prachtige mooie en brede veren met een vollere kleurintensiteit, als het genetisch patroon deze eigenschappen tenminste toelaten. Bovendien, en dat is misschien wel het belangrijkste: je hoenders zullen je er dankbaar voor zijn en het ei wat ze elke keer voor je leggen zal nog gezonder en lekkerder zijn dan het al was.

Reacties op dit artikel zijn welkom op redactie@aviculture-europe.nl

Copyright ©2005 Aviculture Europe. All rights reserved by VBC

